

էութեան, անդ, ուր աղբիւրն է ճրշմարիտ դոյութեան, անդ չը կայ բնաւ խնդիր շարժուն և փոփոխական երեւութից նկատմամբ: Ամենայն ինչ պիտի սպասի և միայն այն խորհուրդն պիտի մնայ, որ ծնաւ ձեր ամեն տեսածներն եւ ամենուն համար օրէնք սահմանեց: Եթէ այս խորհուրդն չ'էր ձեր տեսութեան եւ զննութեան առարկան, ուրեմն ի՞նչ բանի նայեցաք:

«Ոչ թէ տեսիլներուն և երեւոյթներուն նայեցանք, կ'ասէք դուք, այլ տիեզերաց օրէնքներուն, և ահա՛ իւրաքանչիւր օրէնք խորհուրդ և մտածութիւն է արդէն»: Մէք եւս այս կըստասէինք ձեզմէն: Ասացէք ուրեմն հաստատապէս, թէ ի՞նչ է Աստուծոյ խորհուրդն, ապա թէ ոչ, մենք պիտի ասենք՝ թէ ի՞նչ է ձեր խորհուրդն ու միտքն, ձեր կորովութիւնն ու սրամտութիւնն, ձեր գիւտասէր ոգին, և թէ՛ հեաեւապէս դուք միայն ձեզ նայած էք, այնպէս՝ որ բովանդակ բնութիւնն մի հայելի միայն եղած է ձեր մտաց ամբարտաւանութեան համար: Ի՞նչ նայելու արժանի առարկայ է այն իմաստութիւնն, որ չը կամիր զԱստուծոյ

խնդրել և փոփոխութեան: Ի՞նչ դարձնուման արժանի նիւթ է այն մարդն, որ կատուած չէ Աստուծոյ հետ: Բայց կը սխալմ ես. նայելու բաներ չապական: Հրէշներն եւս հրաշքներէն պակաս իրաւունք չ'ունին, քանի որ առ փայր մի, մեր զարհուրեալ նայուածքն դրաւելու: Այսպէս ուրեմն, այս աշխարհին նայելէն եւ զԱստուծոյ այն տեղ չը տեսնէին զինի՝ նայեցէք և զննեցէք նոյն իսկ նայուածքն: Տիեզերաց հրաշալիքներէն պակաս արժանի չ'է նա ձեր ուշադրութեան: Տիեզերքն եւս կարող է նորան նայիլ: Արարչագործութիւնն, եթէ հոգի և ձայն ունենար, պիտի աղաղակ բռնար այս զարհուրելի սքանչելիքն տեսած ժամանակ: Բնութիւնն շատ սքանչելիքներ ունի. բայց սորա նմանն չ'ունի. քանզի բնութեան հրէշներն անգամ օրէնք մի ունին: Իսկ այն հրէշն, որուն վերայ կը խօսինք մենք, այն սուկալի հրէշ կամ հրաշալիքն է մարդն՝ առանց Աստուծոյ մարդն անաստուած, զոր ոչ մի օրէնք կարէ բացատրել:

(Շարունակելի:)

ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ

Մ Ե Մ Ա Շ ՈՒ Ք Վ Է Զ Ի Ր Դ Ի Մ

Մ Ա Հ Մ ՈՒ Տ Ն Ի Տ Ի Մ Փ Ը Շ Ը

Քաղաքակրթեալ Պետութեանց պարտքն է հասարակաց իրաւունքն ապահովելու նուիրել իրենց ջանքը: Այս սկզբան պահպանութեանը ծառայող միջոցներն ուրիշ բանով ձեռք չեն կրնար բերուիլ, բայց եթէ արդարութիւնն ամենուն համար ճշդիւ և անխտրաբար դործադրելով, և վարչու-

թիւնն ալ կանոնաւորապէս կազմաւորելով: Անհատական շահերն երկրին բարեկարգութեամբն ու բարգաւաճմամբը միայն կրնան ապահովիլ, զի մասնական շահերը սերտ կապակցութիւն ունին համրական շահոյց հետ:

Ամենուն յայտնի է արդէն, թէ Մեր Պահակալութեանն ի վեր, Մեր

կայսերական զիտաւորութեանց և ըզ-
գայմանց առաջին առարկայն եղած է ,
Աստուծոյ օգնութեամբ , Մեր կայս-
րութեան մեծութիւնն ու փառքը ,
Մեր ամեն կարգի հպատակաց անդոր-
րութիւնն ու բարեկեցութիւնն , եւ
Մեր պետութեան երկիրներուն հարս-
տութեանն ու բարգաւաճման համար
պէտք եղած յառաջդիմութեան զար-
գացումը : Մեր այս զիտաւորութիւն-
ներն աւելի կատարելապէս արդիւնա-
ւորելու համար՝ որոշեցինք արտօնու-
թիւններ շնորհել Մեր ամեն հպատա-
կաց , եւ միանգամայն հասարակային
վստահութիւնը լիովին ապահովող բա-
րենորոգումներ հրատարակել : Հետե-
ւաբար , Մեր այս կայսերական հրո-
վարտակաւ կը հրամայենք որ հետե-
ւեալ տնօրէնութիւններն ՚ի գործ դը-
րուին Ամենօրօրին Աստուծոյ շնորհիւ :

Հասարակային իրաւանց ապահո-
վութեան հիմն է նախ՝ դատաստա-
նական իշխանութեան պաշտօնին՝ գոր-
ծադիր իշխանութեան միջամտութե-
նէն կատարելապէս ազատ ըլլալն , երկ-
րորդ ու է ղեղձմանց գէժ օրինաց
պաշտպանութիւնը :

Պատական տտեաններուն վրայ հա-
սաշակութեան վստահութիւնը գրա-
ւելու համար , զանոնք սահմանելը մի-
այն բաւական չէ , այլ պէտք է նաեւ
որ այն տտեաններուն անդամներն ի-
րենց ստոյգ արժանեօքն , անսոգիւտ
վարուքն և ուղղութեամբն , ինչպէս
նաեւ արդարութեան և իրաւանց հա-
մաձայն գործերովն հասարակաց հա-
մարմանն ու յարգանաց արժանի ան-
ձինք ըլլան :

Մեր Արդարութեան Բարձր Առ-
եանն՝ այս ամեն սրոյմաններն ու բա-
րեմասնութիւններն իւր վրայ կեդրու-
նացնելու համար միայն հաստատուած
է : Ուրեմն հարկ է այն խորիտիւնն

ըուն վրայ հիմնել նորա կազմութիւնն
ու իրաւասական պաշտամունքը , և մի-
անգամայն լուրջ բարեօրմունք մտցնել
նորա պաշտամանց այլ և այլ մասերուն
մէջ :

Ինչպէս որ դատական տտենից վարչ-
չական իշխանութեանն անկախութիւ-
նը միայն կրնայ նոցա անկողմնակալու-
թիւնն ապահովել , նոյնպէս դատաւո-
րաց ալ (օրինաւոր պատճառաւ պաշ-
տօնանկութիւնն ՚ի բաց առեալ) ան-
փոփոխելութիւնը միայն կրնայ զանոնք
ամենայն վստահութեան արժանի ը-
նել : Պէտք է ուրեմն դատաւորաց ընտ-
րութիւնն այն կերպիւ ընել , որ ամե-
նուն յարգն ու վստահութիւնը գը-
րաւէ :

Քաղաքային և պատժական (՚ի
զամիւն) ամեն տտեաններուն գլուխն
եղող Վճռաջինջ տտենի (Տիւնը թե-
մելի) նախագահին իրաւասութիւն-
ները բաժնուած են Պատական նա-
խարարութեան իրաւասութիւններէն ,
և այս տտենին երկու հատուածները
մէկ առաջին Նախագահ և մէկ փոխ-
Նախագահ պիտի ունենան :

Միանգամայն Վերաքննութեան ա-
տեանն (Իսթինաֆ) և առեւտրական
դատարանները պիտի միանան Պատա-
կան նախարարութեան հետ . հետե-
ւաբար առեւտրական նախարարու-
թեան կը մնայ վաճառականութեան ,
արուեստից և երկրագործութեան զար-
գացմանն ու յառաջդիմութեանը վե-
րաբերեալ խնդրոց զբաղիլ : Այս նը-
պատակաւ , Արդարութեան բարձր
ատենին կապուած Վերաքննութեան
ատեանն՝ առեւտրական վերաքննիչ
ատենին , ինչպէս նաեւ եղեռնադատ ա-
տենին , իրաւասութիւններն իւր վրայ
պիտի միացնէ , հետեւաբար քաղա-
քային , պատժական և առեւտրական
գործոց յատկացեալ երեք դատարան

պիտի ունենայ, թէ՛ սոյն ատենին եւ թէ՛ Վճռաջինջ ատենին Նախագահներն ու դատաւորները վերստին պիտի ընտրուին այն կերպիւ որ օրինաց պահանջած ամեն պայմաններն իրենց վրայ միացնեն :

Քաղաքային նախագատ ատեններն ալ նոյն կերպիւ պիտի բարենորոգին ու սահմանադրին : Այս ամեն ատենից եւ դատարանաց անդամներն ամենամեծ ուշադրութեամբ պիտի ընտրուին եւ իւրաքանչիւրին մէկ մէկ կայսերական Պերամթ պիտի տրուի, որ առանց օրինաւոր պատճառի պաշտօնանկութենէ զանոնք ապահովէ. մի անգամայն յիշեալ անդամոց ծերութեան կամ անկարողութեան պատճառաւ պաշտօնէ քաշուելու եւ հանգրտեան թաշկ ստանալու իրաւունքն որոշող կանոնադրութիւն մը պիտի շինուի :

Գատական գործոց կանոնաւոր եւ արդար տնօրէնութիւնն ապահովելու համար Արդարութեան բարձրատեսներն այսպէս վերակազմելով՝ քաղաքային պատժական եւ եղեռնական ամեն ատենաները միօրինակ կազմաւորութեամբ իրարու հետ կապելէ ետեւ, կ'ուզենք որ նոյն կանոններն գործադրին նաեւ գաւառաց մէջ հաստատեալ դատական ատենաներուն նկատմամբ, որոց պաշտօնն է իրաւունք ընել Մեր հպատակաց եւ ամեն տեղ արդարութեան օրէնքը թագաւորեցնել :

Այդ ատենաներուն կազմութեան վրայ հասարակութեան կասկածի պատճառ մը չը թողու եւ իշխանութեան միջամտութենէն ու ազդեցութենէն զանոնք ազատ պահելու համար բացորոշ կերպիւ հետեւեալը կը հրամայենք :

Մեր ամեն հպատակներն արտօնութիւն ունին իրենք ընտրելու թէ՛

յիշեալ Ատենաներուն եւ թէ՛ գաւառային վարչական խորհրդոց անդամներն ու դատաւորները, մահճատական եւ ոչ-մահճատական : Ըստ այսմ որոշ հրահանգներ պիտի զրկուին Տէրութեան ամեն գաւառներն՝ որպէս զի այդ ատենաներն ու խորհուրդներն հաստատուին եւ վերը հրամայուած ձեւին համեմատ կազմուին :

Գաւառադրութիւնները գտնուող Նախոյնները՝ տեղւոյն Վերաքննութեան ատենին նախագահութեան պաշտօնը պիտի վարեն, իսկ նահանգապետաց եւ շրջանակապետաց քաղաքային եւ եղեռնագատ ատենաներուն նախագահներն ամենէն ձեռնհաս անձանց մէջէ պիտի ընտրուին :

Նահանգապետաց եւ շրջանակապետաց Եւրիի ատենաներէն տրուած վեճիւններուն Եւրիի նկատմամբ քննութիւնը գաւառապետաց Նախոյններուն կը վերաբերի : Եւ որովհետեւ գատական ատենից հաստատութեան գլխաւոր նպատակն իւրաքանչիւր անձի իրաւանց ապահովութեան երաշխաւորութիւնները կեդրոնացնել է, ուստի՝ Մեր Մահճատական հպատակներուն Քրիստոնեայ եւ ոչ-Մահճատական հպատակաց հետ ունեցած դատերն՝ ինչպէս նաեւ մեր Քրիստոնեայ հպատակաց իրարու կամ այլ ոչ-Մահճատական կրօնքէ եղող հպատակաց հետ ունեցած դատերն, ինչպէս գարձեալ այս վերջիններուն իրարու հետ ունեցած դատերը՝ քաղաքային, պատժական եւ եղեռնական ատենաներուն պիտի յանձնուին : Յիշեալ ատենաներուն դատաւորութեան վերաբերեալ օրէնքներն ու կանոնները՝ Մեր կայսերական հրամանադրերուն համեմատ պէտք է շուտով ամբողջանան ու գործադրին : Օրինաց հաւատարիմ պահպանութիւնը բռնութեան դէմ ապա-

հովութիւն մ' է, հետեւաբար անաններուն անդուռ ուշադրութեանը առարկայ պէտք է ըլլայ:

Նմանապէս օրինաց տրամադրութեանց գործադրութիւնն, հաստատեալ ոճին ծանրութեան համեմատութեամբ, լուրջ նկատողութեան պէտք է առնուի, որպէս զի ոչ որ առանց դատաստանի բանտարկուի, և խոշտագանքն ալ երբեք ներելի չըլլայ: Ասոր համար պէտք է հրատարակել թէ սոյն սկզբանց հակառակ վարուողները դատաստանի պիտի ենթարկին, և օրինաց ամենայն խստութեամբ պիտի պատժուին, որպէս զի արդարութեան բացարձակ յարգանքն ապահովի:

Մեր հպատակաց իրաւունքն երաշխաւորող հիմնական սկզբանց ամենակարեւոր կէտերէն մին է Պետութեան վճարելի հարկաց և տրոյք բաշխման ինչպէս նաեւ հաւաքման մէջ ուղիղ համեմատութիւն մը հաստատել արդար եղանակաւ: Ճշմարիտ է թէ գանձունը հանուր հասոյթները՝ Տէրութեան վարչական և զինուորական ծախուց համեմատեալ են, և թէ սոյդ հասոյթներն երկրին հարստութեան և հասարակաց բարօրութեան հետզհետէ զարգացման հետ աստիճանաբար աւելցնելու միջոցները պէտք է փնտռել, բայց պէտք է նաեւ, և այս է Մեր կայսերական կամբք, հրաժարիլ այն հասութից ճիւղերէն՝ որք ժողովրդոց նեղսակրութեան պատճառ մ' են՝ առանց կարեւոր շահ մ' ընծայելու գանձուն:

Մեր հպատակներուն վճարած ներքին տրոյք և հանգանակութեանց զանազանութիւնը բաշխման և հաւաքման անկանոն վիճակ մը յառաջ բերելով, կը հրամայենք որ յիշեալ հարկերը միացնելու եղանակ մը գտնուի և

անմիջապէս գործադրի, որպէս զի Մեր Տէրութեան ժողովրդոց բոլոր թեթեւեմը՝ արդար համեմատութիւն մը հաստատելով, առանց գանձուն օրինաւոր շահերն ալ վտանգի մէջ ձգելու:

Տասանորդի տրոյք վրայ յաւելեալ քառորդին ջնջումէն զատ, զոր մեր ամեն հպատակաց բարեկեցութեան համար Մեր ունեցած կայսերական հագածութեամբ անցեալներն հրամայելիք, պէտք է տակաւին ամենատեղու միջոցներ ձեռք առնուլ և թոյլ չտալ որ տասանորդի տուրքը վարձաւ կալաց միջնորդութեամբ հաւաքելու առթիւ բռնութիւններ ու անիրաւութիւններ գործուին, միանգամայն թոյլ չտալ որ թէ՛ Մեր երկրագործ ժողովրդոց և թէ՛ Մեր կայսերական գանձուն վնաս մը բերուի:

Եւ որովհետեւ Մեր հպատակաց ուղղապէս վճարած հարկերուն ալ հաւաքումն՝ որ յատուկ բնութիւն մը պէտք է ունենայ, գաւառաց մէջ Զապթիէներուն յանձնուած է, և այս եղանակին ալ տպօրէն ըլլալն հասկըցում է այսօր, կը հրամայենք որ ուտիկանութիւնն այսուհետեւ բնաւ չի խառնուի տրոյք հաւաքման գործերու, այլ մահմետական և ոչ-մահմետական ժողովուրդներէն ընտրեալ յատուկ հարկահաքներ նշանակուին, որք յաւկապէս պատրաստուելիք հրահանգաց համեմատ՝ հարկերն հաւաքեն: Մեր կայսերական հաստատուն կամբքն այս ըլլալով անշապաղ 'ի գործ պիտի դրուի, որով թէ՛ գանձուն իրաւունքն և թէ՛ հարկաց հաւաքման եղանակն երաշխաւորի:

Մեր հպատակաց շահերուն վերաբերեալ խնդրոց մին ալ անշարժ բնութեան սեփականագրերը (հէժ ճէթ) բարենորոգելու խնդիրն է: Սե-

փականագրեր տալու եղանակը մայրաքաղաքիս և գաւառաց մէջ տարբեր ըլլալով, շատ անգամ ալ սեփականագիր բնաւ չը գտնուելով, դատական ատեններուն վրայ բազում աշխատութիւն կը ծանրանայ, դժուարութիւններ ու գատեր կը ծագին ՚ի վնաս ժողովրդոց, և անշարժ կալուածոց արժէքը կը կտորի։ Այս անպատեհութեանց վերջ տալու համար, ամեն կարգի անշարժ ստացուածոց սեփականագրերն այսուհետեւ միմիայն Տէֆթերհանէի ընդհանուր վերատեսչութեան կողմէ պիտի տրուին։ Ասոր համար կատարեալ հիմնագիր մը պիտի ներկայացուի որպէս զի Մեր ամեն հը պատակաց սեփականութեան իրաւունքն ապահովի։

Մեր հանապազօրեայ փափաքանաց համեմատ մեր ամեն հարստակաց կեանքն, ինչքն ու պոսաւը պէտք է ապահովի։ Հետեւաբար ստիկանութեան ղեկավարներն ամեն տեղերու բը նակչոց վստահութիւնը վայելող պարկեշտ անձանց մէջէ պիտի ընտրուին։ Ասոնց պաշտօնին վերաբերեալ անօրէնութիւններն անմիջապէս պիտի դործագրին, որպէս զի Մեր ամեն կարգի հպատակաց մէջ վստահութիւնն ու ապահովութիւնն առաւել եւս հաստատուի։

Մեր տէրութեան մէջ քաղաքակրթութեան յառաջագիմութիւնը Մեր բաղձանաց առաջինն ըլլալով, և ժողովրդեան մը հարստութիւնն ալ բարեկեցութեամբ միայն կրնալով աճիլ, իշխանութեան պարտքն է Մեր հպատակներն ամեն բռնութիւններէ ու զեղծութիւններէ ազատ պահել, ինչպէս են ձրի ծառայեցնելու հարստահարական միջոցն, որ արգէն խաբաւ արգիլեալ է սկզբամբ, և որ ձախճաներու պողտայներու և այլ հասարակաց օգտի

վերաբերեալ շինութեանց համար ՚ի գործ կը դրուէր, շինութիւնը՝ որոց համար ժողովուրդը մեծ փոյթ և հայրենասիրութիւն ցոյց կուտայ։ Պէտք է ուրեմն զգուշանալ որ մեր հպատակներուն հասարակային շինութեանց համար մատակարարած նպատակն աւանց անձանց և շահուց հարստահարութեան և վնասու պատճառ մը չըլլայ։ Հետեւաբար ներկայ պակասուոր դրութիւնը պիտի բարենորոգի և առաւել երաշխաւորութեամբ չըլլապատի։ Որոշ և մանրամասն հրահանգներ պիտի տրուին վարչութեան պաշտօնատարաց, որպէս զի շարունակ հսկեն և ուշագիր ըլլան որ այս մասին Մեր կայսերական կամաց հակառակ բան մը չը կրնայ երբէք գործուիլ։

Նկատելով որ մեր Պետութեան երկիրներուն մէջ երկրագործութիւնը, արուեստներն ու վաճառականութիւնը բարենորոգելու և զարգացնելու համար պէտք է զամ միջոցները ձեռք առնելու և մեր հպատակաց հարստութիւնն աւելցնելու ստիպողական հարկ կայ, նկատելով նաեւ որ առեւտրական նախարարութեան բուն պաշտօնը Մեր այս ղեկավարութիւնն իրացընել պիտի ըլլայ, կը հրամայենք որ այս նիւթերուն վրայ ձեռնհաս և կարող անձանց խորհուրդ հարցուի և նոցա որոշմունքը Մեր կայսերական վաւերմանը ներկայացուին։

Մեր ամեն կարգի հպատակներն, որք Մեր կայսերական պաշտպանութեան հովանւոյն ներքեւ կ'ապրին, կատարելապէս հաւասար են մեր աչքին և մեր արդարութեան զգացմանց առջեւ։ Ասոր համար կը հաստատենք Պատրիարքաց և այլ կրօնական զխոյ իշխանութիւնները, զորս կը վարեն իւրենց հասարակութեանց գործերուն համար, ինչպէս նաեւ իրենց կրօնից

տղտոտ սրտչտաման համար, յիշեալ հատարակութեանց ունեցած արտօնութեանց և ազատութեանց համաձայն: Այն ամէն գործերն որք յիշեալ հոգեւոր զխոյ իշխանութեան, անոնց պիտոյից և անոնց յատուկ խորհրդոց ճեւնհատութեանը կը պատկանին, այսուհետեւ ալ պիտի շարունակեն՝ իրենց շնորհուած իրաւանց և արտօնութեանց սահմանին մէջ՝ Մեր բոլոր պաշտարանութեանն առարկայ ըլլալ, և ամէն դիւրութիւնը պիտի շնորհուին իրենց Եկեղեցեաց, Վարժարանաց և այլ Աշխարհի հաստատութեանց հիմնարկութեանն և շինութեան համար:

Մեր ամէն կարգի հպատակներն իրենց արժանեաց և յաջողակութեան համեմատ Տէրութեան պաշտամանց հասնելու և աստիճաններ ստանալու ազատութիւն ունենալով միշտ, մեր ոչ — Մահմետական հպտտոկներուն այդ պաշտամանց մէջ ընդունուիլը կը հաստատենք՝ երբոր անոնց ուղղութիւնն ու յաջողակութիւնը ճանչուած ըլլայ:

Զինուորական ծառայութենէ ազատ մնալու տուրքն, որում մեր ոչմահմետական հպտտակներն ենթադրեալ են, Մեր մահմետական հպտտակոց վրայ պարաբ գրուած զինուորական ծառայութեան փոխարինութիւն ըլլալու համար հաստատուած է. բայց որովհետեւ իրաւանց հաւասարութիւնը պարտուց ալ հաւասարութիւն կ'ենթադրէ, և ըստ որում տուրքը վճարողին տարիքն ու վիճակըն արդար համեմատութեամբ չ'ի հաշիւ չեն առնուած, և վերջապէս ոչմահմետական հասարակութեանց մէջ սոյն որոց բաշխումն ու հաւաքումն արդար ու կանոնաւոր հսկողութեան մ'ենթարկեալ չէ, կը հրամայենք, իբ-

րեւ նոր նշան մեր արդարութեան, որ յիշեալ որոց բաշխումն այն կերպիւ ըլլայ, որ մեր ոչմահմետական հպտտակներէն ամէն անոնք որ դեռ քսան տարու եղած չ'են կամ քառասուն տարին անցած են, ինչպէս նաեւ հիւանդներն ու անկարներն ազատ մնան այդ տուրքէն: Ուշագրութիւն պէտք է ըլլայ, որ այդ հանգանակութիւնն անհատական բաժնի վրայ հաշուելու կանոնն այս անորէնութեամբ չ'աւրուի, այլ տուրքն հանգանակողաց ստոյգ թըւոյն համեմատ հաւաքուի, և երբոր այդ թիւն աւելնայ, գանձուն հասոյց թիւն ալ նոյն յառաջատուութեան հետեւի, վերջապէս այդ որոց հաւաքումը նոյն իսկ հանգանակողաց ինամօք պիտի կատարուի վերը հրամայուած ձեւով: Այսպէս եղած ժամանակ, զինուորական ծառայութենէ ազատ մը նալ ուղղ մահմետականաց համար ուրջուած ներկայ մարդ զլուի 100 լիւրայի տուրքն ալ նոյն հաւասարական սկզբան համեմատ 50 լիւրայի պիտի լինէ:

Մեր տէրութեան երկիրներէն ու մանց մէջ Մեր ոչմահմետական հպտտակները չեն կրնար կարուածատէր ըլլալ, և ադարակներու մէջ կը գործածուին: Այս վիճակը Մեր արդարասէր զգացմանց հակառակ ըլլալով, այսուհետեւ բնաւ խտրութիւն չը պիտի ըլլայ մեր հպտտակաց մէջ, թէ դատարկ մնացած և ածուրդով վաճառուած հողեր գնելու մասին, և թէ մասնաւորներէ վաճառեալ հողեր և այլ ինչքեր ստանալու մասին: Հետեւաբար հողային ստացուածոց վրայ հաստատեալ օրինաց տրամադրութիւններն ամենաւկատարեալ հաւասարութեամբ վայելելու տալահովութիւն պիտի տրուի անոնց:

Գաւառաց մէջ բնակեալ Մեր ոչ-

Մահմետական հաղափառացի կոտորածները պիտի յարգուին, և անհափաճառ ժառանգաց (եէթիմ) ինչքերուն խնամակալաց (վասի) ձեռք մատակարարուելուն խառնուիլ բնաւ ներելի չը պիտի ըլլայ: Միայն թէ երբոր խնամակալաց և կոտակատարաց գէմ յուր մատակարարութեան գանգատ ըլլայ, այն ժամանակ իշխանութիւնը պիտի միջամտէ և անհափաճանքերու ընկնց մատակարարութիւնն իւր հսկողութեան ներքեւ առնու:

Մեր կայսերական կամբէն բղխած այս ամեն հրամանաց եւ արտօնութեանց գլխաւոր նպատակն է մեր վեհապետական իշխանութեան ներքեւ գտնուած ժողովրդաց բարեկեցութիւնըն աւելցնել: Պետութեանց մեծութիւնը, փառքն ու ապահովութիւնը չեն կրնար ուրիշ բանով հաստատ մընալ, բայց եթէ գործադիր իշխանութեանց ուղղութեամբն ու արդարութեամբ, հաստատուել Օրինաց ընդհանուր հնազանդութեամբ և իւրաքանչիւրին իրաւանց և յատկութեանց թէ մեծաց և թէ փոքունց կողմէ կատարեալ պահպանութեամբ: Ամեն տնոնք որ Մեր Տէրութեան երկիրներուն մէջ սոյն սկզբանց համեմատ վարուին, Մեր կայսերական շնորհաց արժանի պիտի ըլլան, իսկ անոնք որ հակառակ վարուին, արդար պատժոց պիտի ենթարկին: Ուստի կը հրամայենք որ Մեր վաւերացման ներկայացեալ կանոն մը հաստատուի, որպէս զի Մեր վեհապետական հրամանաց հակառակ գործերն և այլ չարութիւնները նշանակելու համար ամեն տե-

ղեկութիւնք և խնդրուածք մեզ ներկայացուին կատարեալ ապահովութեամբ:

Նմանապէս կը կամովք որ օրինաց անթերի պահպանութիւնն ապահովելու համար ձեռք առնուած միջոցներէն զատ կանոններ ու հրահանգներ պատրաստուին Վալիներուն, Միւթեասարքիներուն, Գայմազամներուն և առ հասարակ ամեն պաշտօնատարաց իրաւասութեան սահմանները Մեր կայսերական հրամանաց համեմատ բողբոլ համար: Վերջապէս կը կամովք որ ամենէն հասկըցուի թէ սոյն հրովարտուալ Մեր շնորհած արտօնութիւններն ու շնորհները մի միայն անոնց համար են՝ որք իրենց հաւատարիմ և անկեղծ հաղափառութեան պարտականութիւնը կը կատարեն. իսկ անոնք որ այս ճամբէն դուրս ելած են, բնականաբար զուրկ պիտի մնան այս շնորհներէն:

Արդ, դուք որ Մեր Մեծաշուք Վեղիրն էք, սոյն Վեհապետական Հրովարտակա պիտի հրատարակէք պէտք եղած ձեւով, թէ Մեր Մայրաքաղաքին և թէ Մեր Տէրութեան ամեն գաւառներուն մէջ, և պիտի հսկէք որ ասոր պարունակած տրամադրութիւնները ճշդիւ եւ շարունակաբար գործադրելու համար հարկ եղած ամեն միջոցները ձեռք առնուին:

Տուեալ ՚ի 13 Ձ/դ Կառէ 1292

և 30 Նոյ. 1875

Մասիս